

Η ερωτική ποίηση του Καρλ Μαρξ και ο μοναδικός έρωτας της ζωής του Η βαρόνη Γιοχάνα Βέρθα Ιουλία Τζένν φον Βεστφάλεν

Έρευνα και επιμέλεια
κειμένων:
Δημήτρης Συμεωνίδης JP

Μέρος Α'

«Τζένν, άσε τις σφαίρες του ουρανού να κυλάνε,
Για μένα είσαι ήλιος και λάμψη αστε-
ριών
Οι εχθρικοί κόσμοι μουγκρίζουν μπρο-
στά μου
Θα τους νικήσω Τζένν, αν μείνεις δικιά
μου...»
(Απόσπασμα από το ποίημα του Καρλ
Μαρξ «Η σκέψη»)

Αντίθετα από ό,τι θα περίμενε κανείς, η γυναίκα που ενέπνευσε αυτούς τους στίχους δεν ήταν μια προλετάρια ή ένα ταπεινό κορίτσι της εργατικής τάξης. Η βαρόνη Γιοχάνα Βέρθα Ιουλία Τζένν φον Βεστφάλεν ήταν ένα άνθος με ρίζες στην πρωσική και τη σκωτσέζικη αριστοκρατία. Και τέσσερα χρόνια μεγαλύτερή του. Εκείνη και ο Καρλ γνωρίζονταν από παιδιά -η Σόφν, η αδελφή του Καρλ, σχεδόν συνομήλικη της Τζέννς, ήταν η καλύτερή της φίλη. Και ο Καρλ, ως έφηβος, είχε πολύ καλές σχέσεις με τον πατέρα της, Λουδοβίκο φον Βεστφάλεν, ο οποίος υπήρξε για κείνον ένα είδος μέντορα -συνήθιζαν να κάνουν μαζί μεγάλους περιπάτους και να μιλούν για πολιτική ή να παραθέτουν και να αναλύουν με τις ώρες αποσπάσματα από τον Όμηρο, τον Δάντη, τον Γκαίτε και τον Σαίξπηρ. Η ίδια η Τζένν ήταν ευφυής, εγγράμματη, με υψηλή μόρφωση κι αγάπη για τη λογοτεχνία -ιδίως για τους Γερμανούς ρομαντικούς.

Στον Καρλ, παρατηρούν οι βιογράφοι της, ίσως να ερωτεύτηκε τα ίδια, οικεία χαρακτηριστικά, που είχαν οι αγαπημένοι της ήρωες του Γκαίτε και του Σίλερ: το ανήσυχο, ζωνρό πνεύμα που κονιορτοποιεί τις συμβάσεις. Την τραγικότητα και το πάθος του επαναστάτη ιδεαλιστή που εναντιώνεται σε μια σκληρή εξουσία. Όσο για κείνον, ήταν ξετρελαμένος με «το πιο όμορφο κορίτσι του Τρίερ»... Η Τζένν φον Βεστφάλεν υπήρξε για τριάντα δύο χρόνια η σύζυγος του Διαβόλου, δηλαδή του Καρλ Μαρξ. Παράξενος όντως συνδυασμός μιας αριστοκράτισσας απ' την Πρωσία και ενός άπορου επαναστάτη, ο οποίος αισθάνθηκε περηφάνια που τον διάλεξε για σύζυγό της.

Αρραβωνιάστηκαν μυστικά το φθινόπωρο του 1836. Ο πατέρας του Καρλ ήταν επιφυλακτικός, διότι η αρραβωνιαστικιά του γιου του ήταν από καλή γερμανική οικογένεια και περιζήτητη νύφη, ενώ ο γιος του εβραϊκής κατα-

Η Johanna Bertha Julie Jenny Edle von Westphalen ήταν Γερμανίδα κριτικός θεάτρου και πολιτική ακτιβίστρια.

γωγής. Τελικά στις 12 Ιουνίου 1843 υπογράφεται το συμβόλαιο γάμου με την Τζένν.

Το γεγονός ότι ήταν εβραϊκής καταγωγής, άνεργος, απένταρος και ταραξίας ήταν φυσικό ότι καθιστούσε τον Μαρξ ανεπιθύμητο και στην οικογένεια της Τζέννς. Στο γάμο παραβρέθηκε μόνο η μητέρα της Τζέννς, που την υποστήριζε, και ελάχιστοι φίλοι. Το γαμήλιο δώρο της μητέρας της Τζέννς ήταν μια συλλογή κοσμημάτων και ασημικών, η οποία θα βρισκεται περισσότερο στα χέρια των ενεχυροδανειστών παρά στο σπίτι των Μαρξ. Στο γαμήλιο δώρο ήταν, επίσης, και ένα κουτί γεμάτο με χρήματα. Στη διάρκεια του ταξιδιού του μέλιτος οι νεόνυμφοι ανέβαιναν τον Ρήνο και κάθε φορά που συναντούσαν ένα σύντροφό τους τον προσκαλούσαν να πάρει όσα χρήματα χρειαζόταν. Όπως ήταν φυσικό, τα χρήματα τελείωσαν μέσα σε μία εβδομάδα.

Η Τζένν («Τζένν της καρδιάς μου» την έλεγε ο Καρλ) δεν ήταν μία ακόμη γυναίκα. Αστή, χορτάτη, ανήσυχη, στα δεκαεφτά της απέρριψε πρόταση γάμου του ανθυπολοχαγού Φον Πάνεβιτς και τότε στο Τρίερ της Ρηνανίας συνδέθηκε με τον Μαρξ.

«Είναι κολασμένα ευχάριστο για έναν άνδρα να ξέρει ότι η γυναίκα του ζει πάντα στη φαντασία μιας ολόκληρης πόλης ως η “ποθητή πριγκίπισσα”», γράφει ο Καρλ Μαρξ σε επιστολή του το 1863, ένα μικρό δείγμα του βαθμού δεσίματος και έρωτα των δυο τους που δεν κλονίστηκε ποτέ μέσα στη φλόγα των επαναστατικών διεργασιών και των ταλαιπωριών.

Το να ζεις με τον Μαρξ δεν ήταν και η ευκολότερη υπόθεση. Επιπλέον να είσαι πολύτεκνη, να απελαύνεσαι από το Παρίσι, να συλλαμβάνεσαι στο Βέλγιο, να μην έχεις να φας και

να περιμένεις το μηνιάτικο του Καρλ από τα κείμενά του στη «New York Daily Tribune», να πεθαίνουν τέσσερα από τα παιδιά σου λόγω και της ανέχειας. Αλλά και το να ζεις με τον Μαρξ δεν ήταν κάτι βαρετό. Να είσαι ακροάτρια στην Α' Διεθνή, να τρως με τον Μπακούνιν, να συγκατοικείς με τον μποέμ Ενγκελς, να έχεις εικόνα πρώτη από όλους για κείμενα όπως η «Γερμανική Ιδεολογία». Να είσαι το αντικείμενο του πόθου, η μούσα και ο φάρος για μια προσωπικότητα όπως ο Καρλ Μαρξ.

Πενήντα τέσσερις από τις επιστολές της Τζέννς σε μια ιστορική περίοδο που ξεκινά από το 1839 και φθάνει έως το 1869 έχουν συγκεντρωθεί σ' έναν ενδιαφέροντα τόμο. Επιστολές που παραλήπτη έχουν εκτός του άνδρα της και τον Ένγκελς ή τον Γιόζεφ Βάιντεμαγιερ (Πρώσο μαρξιστή κριτικό και δημοσιογράφο που συνεργάστηκε με τον Κάρολο στη «Γερμανική Ιδεολογία») αλλά και άλλους.

Μέσα στον κρότο μιας Ευρώπης που μετασχηματίζεται και ενός προλεταριάτου που αρθρώνει τον δικό του επαναστατικό λόγο, ξετυλίγεται ο κοινός βίος του Καρλ και της Τζέννς. Βίος στενά αδιαίρετος με τις συλλογικές απόπειρες και έγνοιες των λαών τότε. Σχέση ζεστή, ανθρώπινη, συντροφική που σκιαγραφεί μια ολόκληρη εποχή. Ο βίος ενός κολοσσού της παγκόσμιας σκέψης που δεν έπαυε να είναι άνθρωπος με πάθη και λάθη με μια σπουδασμένη και χαρισματική γυναίκα που ξαφνιάζει με την ερωτική της αφοσίωση.

«Μικρό μου αγριογούρουνο! Πόσο χαρούμενη είμαι που είσαι ευτυχισμένος, που το γράμμα μου σ' έκανε να χαρείς, που με πεθύμησες, που μένεις σ' ένα δωμάτιο με ταπεταρία και που ήπιες σαμπάνια στην Κολογία, και που έχει εγελιανούς πυρήνες εκεί, και που ονειρεύεσαι, και που – με λίγα λόγια – είσαι δικός μου, κατάδική μου αγάπη, αγαπημένο μου αγριογούρουνο. Αλλά μαζί μ' όλα αυτά, ένα μου 'λειψε: αν με παίνευες λιγάκι για τα ελληνικά μου, αν μου 'στελνες μία μόνο ενθαρρυντική φρασούλα για την επιμελή φιλομάθειά μου...». Αυτά γράφει η Τζένν Μαρξ στον Καρλ στις 10 Αυγούστου του 1841. Η αφοσίωσή της είναι διάχυτη σε όλες τις επιστολές, όπως σε αυτή της 24ης Μαρτίου του 1846 που γράφει η ίδια: «Συμβαίνει κάτι περίεργο με τη ζωή κάποιου που αγαπάς. Δεν παραιτείσαι τόσο εύκολα απ' αυτήν». Από και προς την Τζένν Μαρξ έχουν διασωθεί συνολικά 320 επιστολές.

Το να ζεις με τον Μαρξ δεν ήταν και η ευκολότερη υπόθεση. Επιπλέον να είσαι πολύτεκνη, να απελαύνεσαι από το Παρίσι, να συλλαμβάνεσαι στο Βέλγιο, να μην έχεις να φας και να περιμένεις το μηνιάτικο του Καρλ από τα κείμενά του στη «New York Daily Tribune», να πεθαίνουν τέσσερα από τα παιδιά σου λόγω και της ανέχειας.